

خشونت علیه دختران

Photo: WildCat78/bigstockphoto.com

به مناسبت روز جهانی کودکان دختر

نعیمه دوستدار

دختر بچه‌ها هنوز در جهان به روزی اضافه بر روز جهانی کودکان نیاز دارند. مشکلات آن‌ها به مشکلات عمومی کودکان جهان خلاصه نمی‌شود، بلکه شکل شدیدتر همان‌هاست، به اضافه خشونت‌های وابسته به جنسیت که استمرار آن‌ها تا سال‌های بزرگسالی به مشکلات جهان نابرابر برای زنان پیوند می‌خورد. آن‌ها نه تنها در محیط خانواده با تبعیض جنسیتی، خشونت خانگی و ضرب و شتم مواجه‌اند، که از آنها توقع می‌رود درس و تحصیل را ترک کنند، ازدواج کنند و باردار شوند. کار خانگی، کار در مزرعه و کار برای کمک به مخارج زندگی، شرایط روزمره زندگی آنهاست.

۹۱ دسامبر سال ۱۱۰۲، مجمع عمومی ملل متحد قطعنامه‌ای به تصویب رساند و در آن روز یازدهم اکتبر را روز جهانی دختران اعلام کرد. بر اساس این قطعنامه، هدف از این نام‌گذاری به رسمیت شناختن حقوق دختران است در زمانه‌ای که دختران در سراسر جهان با چالش‌ها و معضلات جدی مواجه هستند و برای حل مشکلات آن‌ها باید راهکاری جهانی یافت. به گفته سازمان ملل متحد سرمایه‌گذاری کشورها در تامین حقوق اولیه افراد از جمله حق دختران برای بهره‌مند بودن از بهداشت و تحصیل می‌تواند فقر، خشونت و عقب‌افتادگی در این جمعیت انسانی را به صورت محسوسی کاهش دهد.

حق برخورداری از امنیت، سلامت، آموزش، زندگی سالم و مطلوب برای دختران با این هدف که در بزرگسالی و به عنوان یک زن، از تمامی حقوق خود برخوردار شوند.

اما گزارش‌ها و آمار و اطلاعاتی که از کشورهای مختلف منتشر می‌شود، نشان می‌دهد که هنوز تعداد زیادی از دختران در دوران دبستان و سال‌های ابتدایی دبیرستان مجبور به ترک تحصیل می‌شوند، بسیاری از آن‌ها به امکانات بهداشتی و سلامتی دسترسی ندارند و تحت فشار فرهنگ و سنت‌های کهنه وادار به ازدواج می‌شوند.

دختران از دو جنبه زن بودن و کودک بودن، محور فعالیت و اقدام مشترک دو نهاد بین‌المللی یعنی کمیته محو کلیه اشکال تبعیض علیه زنان و کمیته حقوق کودک قرار دارند.

نوامبر سال ۲۰۱۲، کمیته منع تبعیض علیه زنان و کمیته حقوق کودک، نظریه تفسیری مشترکی در رابطه با رویه‌های زیان‌بار علیه دختران [منتشر کردند](#).

این نظریه تفسیری مشترک برای تبیین تعهد دولت‌های عضو کنوانسیون حقوق کودک در ارتباط با رویه‌های زیان‌بار است. برخی از مصادیق رویه‌های زیان‌بار علیه دختران شامل کشتن نوزادان دختر و گزینش جنسیتی قبل از تولد، ناقص‌سازی جنسی دختران، ازدواج زود و اجباری و جرایم ناموسی است.

مهم‌ترین شکل‌های خشونت علیه دختران

تعداد زیادی از دختران نوجوان در حالی که باید تحصیل کنند و آموزش ببینند، از نظر جامعه و والدین باید برای ازدواج و مادری آماده شوند: وضعیتی که آن‌ها را مجبور به ترک تحصیل می‌کند. اما حتی برای آن‌ها که فرصت ادامه تحصیل پیدا می‌کنند، دسترسی به اطلاعات پایه در مورد سلامت، حقوق بشر و حقوق جنسی و باروری دشوار است. کمبود امکانات آموزشی آن‌ها را در مقابل صدمه جسمی و روانی آسیب‌پذیر می‌کند.

عامل اصلی تداوم این خشونت‌ها، کلیشه‌های جنسیتی است. کلیشه‌های جنسیتی مشکلات زنان و دختران را عادی و قابل پذیرش نشان می‌دهد. به همین دلیل از جمله مفاد مهم کنوانسیون محو کلیه اشکال تبعیض علیه زنان، تعهد امضاکنندگان کنوانسیون به تغییر کلیشه‌های

جنسیتی است.

سال گذشته سازمان نجات کودکان گزارشی [منتشر کرد](#) که آمارهای تکان دهنده‌ای از وضعیت دختران خردسال در آن آمده است. بر اساس گزارش این سازمان بیش از ۰۰۷ میلیون زن زیر ۸۱ سال در سراسر جهان مجبور به ازدواج شده‌اند.

این معضلات در مورد برخی گروه‌های آسیب‌پذیر دختران مانند اقلیت‌های نژادی یا دختران در طبقات فقیر یا نواحی حاشیه‌ای شهرها بیشتر است.

در ایران ازدواج زود هنگام، محرومیت از تحصیل، ختنه، خشونت خانگی از شکل‌های رایج اعمال خشونت نسبت به دختران است.

بر اساس تعریف صندوق کودکان ملل متحد یونیسف، ازدواج کودکان هر ازدواجی اعم از رسمی یا غیر رسمی است که در آن یکی از طرفین یا هر دو زیر سن ۱۸ سال باشند. در بسیاری از کشورهای دنیا ازدواج کودکان زیر سن قانونی، جرم‌انگاری و غیرقانونی شده است. در ایران اما مساله ازدواج کودکان حل نشده باقی مانده است. ازدواج زود هنگام در سال‌های اخیر در ایران چنان فراگیر شده که انتشار آمار آن، برخی از نمایندگان مجلس را به تلاش برای پیگیری طرحی برای بالا بردن سن ازدواج دختران واداشته است.

بر اساس قانون مدنی ایران، سن قانونی ازدواج برای دختران ۳۱ سال و برای پسران ۵۱ سال تعیین شده است. با این حال در ماده ۱۴۱۰ قانون مدنی آمده است: "عقد نکاح دختر قبل از رسیدن به سن ۱۳ سال تمام شمسی و پسر قبل از رسیدن به سن ۵۱ سال تمام شمسی منوط است به اذن ولی به شرط رعایت مصلحت با تشخیص دادگاه صالح."

[آمارهای ثبت احوال ایران](#) نشان می‌دهد که از سال ۳۸۳۱ تا ۳۹۳۱، نزدیک به ۰۲۴ هزار دختر زیر ۵۱ سال در ایران ازدواج کرده‌اند. همچنین بر اساس آخرین آماري که یونیسف در اواخر سال ۶۱۰۲ میلادی منتشر کرد، ۷۱ درصد از دختران ایرانی زیر ۸۱ سال و سه درصد نیز زیر ۵۱ سال ازدواج می‌کنند.

عوارض ناشی از بارداری و زایمان یکی از مهم‌ترین علت‌های مرگ دختران در سنین ۵۱ تا ۹۱ سال در سطح جهان است و سالانه به ۰۷ هزار مرگ منجر می‌شود.

بنا به این گزارش، نوزادان مادران کمتر از ۸۱ سال نیز ۰۶ درصد بیشتر از سایر نوزدان با خطر مرگ و بیماری روبه‌رو هستند.

به گفته مرکز آمار ایران، سیستان و بلوچستان بیشترین زنان ازدواج کرده زیر ۵۱ سال را دارد.

مشکل محرومیت از تحصیل هم یکی از مهم‌ترین جلوه‌های خشونت علیه دختران در ایران است که در بسیاری از موارد ریشه‌های خانوادگی دارد. بر اساس نتایج مرکز پژوهش‌های مجلس در سال تحصیلی گذشته، سه میلیون و ۰۰۲ هزار کودک بازمانده از تحصیل در ایران وجود داشته و دختران از اصلی‌ترین گروه‌های بازمانده از تحصیل در ایران بوده‌اند.

فقر خانواده و نداشتن امکان مالی برای خرج تحصیل، مشارکت فرزندان در اقتصاد خانواده و کودکان کار از دلایلی است که کودکان را از مدرسه رفتن باز می‌دارد و همه این دلایل در مورد فرزندان دختر شیوع بیشتری دارد.

سال گذشته علی زرافشان، معاون آموزش متوسطه وزارت آموزش و پرورش ازدواج‌های زود هنگام در برخی استان‌ها را مانع از ادامه تحصیل دانش‌آموزان دختر [اعلام کرده بود](#).

ناقص‌سازی جنسی دختران یا همان عملی که ختنه خوانده می‌شود، بیش از ۰۰۲ میلیون زن را در جهان قربانی کرده و بر اساس برخی از پژوهش‌ها که در سال‌های اخیر در ایران انجام شده، هنوز هم در برخی از مناطق ایران ناقص‌سازی جنسی روی دختران و زنان انجام می‌شود.

کامیل احمدی، نتایج پژوهشی را [منتشر کرده](#) که نشان می‌دهد این عمل در چهار استان آذربایجان غربی، کردستان، کرمانشاه و هرمزگان رواج دارد.

بر اساس این پژوهش احتمالاً حدود ۰۷ درصد از ختنه زنان در این شش استان انجام می‌شود.

در ایران ختنه زنان بیشتر روی دختران کمتر از ده سال صورت می‌گیرد. در استان‌های ایلام و لرستان این عمل درست قبل از ازدواج و در برخی از موارد هم پس از تولد اولین فرزند ختنه انجام می‌شود. در استان هرمزگان دختر بچه‌ها را در سن‌های پایین ختنه می‌کنند.

بر اساس همین شرایط، سرمایه‌گذاری برای ارتقای کیفیت و کمیت آموزش و ایجاد امکانات برابر تحصیلی و ارتقای سلامت و تغذیه مناسب در سنین نوجوانی در کنار مقابله با شکل‌های مختلف خشونت جنسی، جسمی، روانی علیه دختران در خانواده و مدرسه و جامعه و تدوین قوانین ملی و بین‌المللی برای مقابله با ازدواج و ختنه دختران بیش از هر زمان دیگری نیاز جامعه امروز ایران و جهان است.